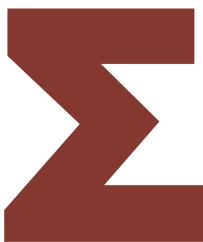

Δήμος ΠΑΝΑΓΙΑΣ

ΑΘΕΑΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ

υνήθως θεωρείται κοινότυπο, το να μιλάει κάποιος για τον τόπο του, να εξυμνεί τις ομορφιές του και να τον παρουσιάζει σαν ένα "μικρό επίγειο παράδεισο" ... και μάλιστα στη δική μας χώρα και ειδικά σ' αυτή τη χερσόνησο, τη Χαλκιδική, όπου κάθε της γωνιά είναι και μια έπαληξη ομορφιάς και ηρεμίας...

Για μένα όμως, που είμαι γέννημα - θρέμμα αυτού του Τόπου και δηλώνω "ερωτευμένος" μαζί του, πιστεύω ότι όταν μιλάω γι' αυτόν, όταν τον περιγράφω, η -πιθανή- υπερβολή γίνεται ρεαλισμός... γιατί ο ΔΗΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ, είναι ένα πραγματικά πανέμορφο αλλά και "ξεχωριστό" κομμάτι της Χαλκιδικής, που αξίζει να επισκεφτείτε...

Τα τρία χωριά του Δήμου μας, σαν ένα τρίγωνο της φύσης συνδυάζουν και ενώνουν τη γαλήνη και την αύρα της θάλασσας με την επιβλητικότητα και τον αέρα του βουνού...

Σε αποστάσεις μικρότερες των 20 χιλ., μπορείς να αντικρίσεις όλους τους τόνους του πράσινου και του γαλάζιου... και από μια διαδρομή ή έναν περίπατο μέσα σε δάσος και βουνό, από τη δροσιά και τη σκιά των θεόριων δέντρων να βρεθείς μπροστά σε καταγάλανες ακτές, κουμπολίτικες αλλά και παρθένες ταυτόχρονα, κάτω από έναν χρυσό και ξωγόνο ήλιο...

Από την έδρα του Δήμου μας την πανέμορφη και ορεινή Μεγάλη Παναγιά, που είναι χτισμένη στους πρόποδες του Χτοίκυλα, μπορείς να "κατηφορίσεις" στο καταπράσινο Γομάτι και στην παραλία του "Δεβελικίου" από τη μια μεριά, ή στο κατ' εξοχήν παραθαλάσσιο κομμάτι του Δήμου μας τα Πυργαδίκια με τις ακτές "Κάμπος" και "Γυαλάκι"...

Στα χωριά δύμως του Δήμου Παναγίας, μπορείς να επισκεφτείς και χώρους ιστορικής και θρησκευτικής σημασίας, όπως το "Προσκύνημα" και την "Παναγούδα" στη Μ. Πανα-

γία, το τρικάμαρο βυζαντινό γεφύρι, τα ερείπια του Αγ. Αθανασίου και τα υπόλειμμα του προϊστορικού οικισμού Καστρί στο Γομάτι, τους αρχαιολογικούς χώρους "Πύργος" και "Καστέλη" στα Πυργαδίκια...

Αυτός ο συνδυασμός βουνό-θάλασσα, η φυσική ομορφιά του Τόπου μας, τα ιδιαίτερης σημασίας μνημεία μας και η πατροπαράδοτη φιλοξενία και αγνότητα των κατοίκων, κάνει τον Τόπο μας, το Δήμο Παναγίας, πόλο έλξης για Έλληνες και ξένους επισκέπτες...

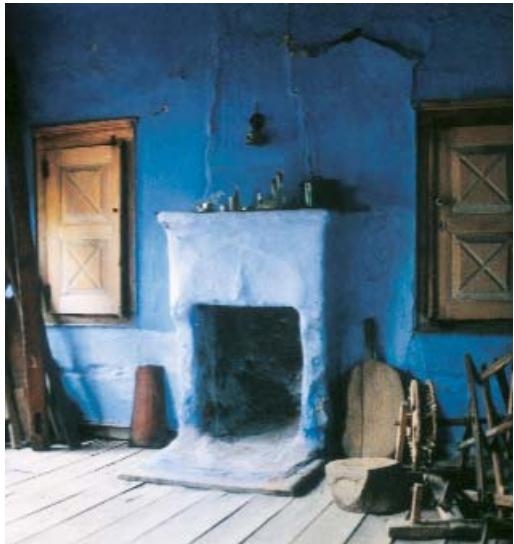
Αλλά και εμείς, σαν Δημοτική αρχή, προσπαθούμε να δημιουργήσουμε τις κατάλληλες υποδομές, συνθήκες και προϋποθέσεις ώστε ο Τόπος μας, να κρατάει τον πληθυσμό του, να προοδεύει και να αναπτύσσεται σε όλα τα επίπεδα.

Ειδικά τα τελευταία χρόνια, έγιναν στο Δήμο μας, έργα ύδρευσης, αποχέτευσης, οδοποιίας, έργα ανάπλασης και εξωραϊσμού, επεμβάσεις σε κτίρια ιστορικής σημασίας αλλά και έργα για τη νεολαία (πάνω στον αθλητισμό και τις νέες τεχνολογίες), κοινωνικής φροντίδας για την τρίτη ηλικία και τις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού...

Μεγάλα έργα έγιναν, γίνονται και προγραμματίζονται - ενδεικτικά θα ήθελα να αναφέρω - το Λιμάνι που εγκρίθηκε για τα Πυργαδίκια, το Βιολογικό καθαρισμό του Γοματίου, το μεγάλο αντιπλημμυρικό έργο της Μ. Παναγίας, το πρότυπο αθλητικό Κέντρο που ξεκινάει, τον οδικό άξονα Γοματίου-Ιερισσού που εγκαινιεύεται πέραν και συντομεύει την απόσταση προς τον Άθωνα...

Στόχος μας είναι, με την αρωγή της Πολιτείας και τη συμπαράσταση των κατοίκων, να κάνουμε τον Τόπο μας "πρότυπο" ζωής και ανάπτυξης, να αναδείξουμε τις ομορφιές του και να προσφέρουμε στους Δημότες αλλά και σε όσους επισκέπτονται τον Τόπο μας, ότι καλύτερο, σύγχρονο αλλά και ανθρώπινο...

**ΔΡΟΥΓΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΑΣ
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**

Εσωτερικό παλιού σπιτιού με παραδοσιακά αντικείμενα και το χαρακτηριστικό λουλακί χρώμα. (Επάνω) Θαυμάσιο παλιό αρχοντικό της Μ. Παναγιάς. (Δεξιά)

Την Μ. Παναγιά την γνωρίζαμε - το ίδιο καλά με τα Πυργαδίκια και το Γομάτι - ήδη από τότε, που οι χωματόδρομοι ήταν περισσότεροι από τους αυφαλτοστρωμένους δρόμους. Όταν λοιπόν ο Δήμαρχος του Δήμου Παναγιάς Δημήτρης Λρούγκας μας προσκάλεσε να γνωρίσουμε τον τόπο του, πιστέψαμε πως το έργο μας θα ήταν εύκολο και απλό. Δεν υποψιαζόμασταν, ότι η περιήγησή μας στο Δήμο του θα έπαιρνε τη μορφή ενός συναρπαστικού οδοιπορικού με κρυμμένη τόση φυσική ομορφιά και γοητεία. Σας προσκαλούμε λοιπόν να γνωρίσετε μαζί μας μια Χαλκιδική έξω από τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, μακριά από τις απελείστες ουρές των εκδρομικών λεωφορείων και αυτοκινήτων, έναν τόπο ήρεμο, αγνό και ανεπηρέαστο ακόμα από τις παρενέργειες του μαζικού τουρισμού. Έναν τόπο που θα σας κατακτήσει με την απλότητα και φιλοξενία των κατοίκων του και θ' αποτελέσει τη δική σας αγαπημένη ιδιωτική γωνιά, κάθε φορά που αναζητάτε ηρεμία και ξεκούραση.

ΣΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΑ

Η μετάβαση από την πολυκοσμία και το θόρυβο, στο υπέροχο φυσικό περιβάλλον και τη γαλήνη απέχει μόλις 80 χλμ. Τόση είναι η απόσταση που χωρίζει τη Μ. Παναγιά από τη Θεσμαλονίκη, μετά την κωμόπολη της Αρναίας και το Παλιοχώρι. Η ωραία πρωτεύουσα του Δήμου Παναγιάς, αθέτη ως την τελευταία στιγμή, μας υποδέχεται μέσα σ' έναν ασφυκτικό κλοιό από κατάφυτους λόφους. Είναι ο περίφημος **Χτοίκυντας**, που την κυκλώνει σε όλο το βόρειο και ανατολικό τμήμα. (1)

Αν κάποιος είχε γνωρίσει πριν μερικές δεκαετίες τη Μ. Παναγιά και ξαφνικά τώρα την ξανάβλεπε, θα έμενε έκπληκτος από τη οαγδαία ανάπτυξη και τα νέα της μεγέθη. Ακόμη περισσότερο έκπληκτος θα έμενε απ' αυτή την ατμόσφαιρα της ζωντανίας, της έντονης κινητικότητας, που ξεπηδάει όχι μόνον από το εμπορικό κέντρο του οικισμού αλλά από κάθε σημείο του, έστω και απόμακρο. Μας γεμίζει με αισιοδοξία και χαρά να συναντάμε στις γραφικές γειτονιές σπίτια - νέα και παλιά - ορθάνοιχτα, αυλές περιποιημένες με μπαχτυεδάκια και λουλούδια, ανθρώπους πρόθυμους να ανταποδώσουν την καλημέρα μας. Πολύ ευχάριστη είναι η διαπίστωση, ότι - ιδιαίτερα στις παλές ανηφορικές γειτονιές - δεν έχουν σβήσει ακόμη οι "ευτίες της παράδοσης" σε κάποια οικήματα, ούτε έχει αλλοιωθεί ο γραφικός τους χαρακτήρας. Αρκετοί ιδιοκτήτες παραδοσιακών σπιτιών, ευαισθητοποιούνται όλοι και περισσότερο να τα αναπλάσουν. Παράλληλα όμως με τη διαπίστωση της παράδοσης η Μ. Παναγιά ζει τα τελευταία χρόνια στους ρυθμούς μιας συνεχούς οικοδομικής δραστηριότητας. Ακόμη πιο ενθαρρυντικό είναι το γεγονός, ότι ο νέος κόσμος παραμένει στο χωριό, δεν ξενιτεύεται στα μεγάλα αστικά κέντρα, τουλάχιστον όχι με τους ρυθμούς, που αυτό συμβαίνει σε άλλους οικισμούς. Αυτό το διαπιστώνουμε σε κάθε μας βήμα και κυρίως τις βραδινές ώρες, όταν οι καφετερίες, τα μπαράκια και οι δρόμοι γεμίζουν από την ζωντανή παρουσία της νεολαίας.

(1) Θα περιηγηθούμε στα δάση της Μ. Παναγιάς στο β' μέρος του άρθρου, στις επιλεγμένες διαδρομές.

Ήδη η καθημερινή ζωή ξεκινάει από νωρίς, όταν ευδοιάζει το φρεσκοψημένο ψωμί στους φούρονους και ο καφές στα καφενεδάκια. Ένα-ένα ανοίγουν τα μαγαζιά και εκθέτουν την πραμάτεια τους. Εδώ-κοντά στα SUPER MARKET - διατηρούνται ακόμα τα παραδοσιακά μικρομάγαζα μ' εκείνη τη γνωστή ακαταστασία και τη συγκέντρωση των πιο ετερούλιτων ειδών.

Μια μικρή, καλοβαλμένη κοινωνία είναι η Μ. Παναγία, που συγκεντρώνει όλα τα αγαθά του ωραίου φυσικού περιβάλλοντος και της ηρεμίας, ενώ αποφεύγει το συνωστισμό και τον θόρυβο των μεγάλων αυτικών κέντρων. Περνάμε έξω απ' το στενό δρομάκι με το φωτογραφείο του **Βασίλη**, με τις σύγχρονες και παμπάλαιες μηχανές, με τις έγχρωμες και αυτρόμιαυρες φωτογραφίες. Όλα τα σύγχρονα και παλιότερα γεγονότα της Μ. Παναγίας είναι εδώ, ο τόπος κι οι εκδηλώσεις καταγράφονται συστηματικά, κάποτε θα είναι ένα πολύτιμο ιστορικό αρχείο. Μερικά μέτρα πιο πάνω βρισκόμαστε έξω απ' το κουρείο **"Κρίνος"**. Η πόρτα του είναι ανοιχτή, ο **Γιάννης** κι ο **Περικλής** είναι στη θέση τους. Όπως είναι κάθε πρώι εδώ και 45 χρόνια, όταν -το 1957 - πρωτάνοιξε ο Γιάννης το κουρείο. Τον ακολούθησε κι ο Περικλής μετά

Το επιβλητικό κτίριο του Δημοτικού Σχολείου της Μ. Παναγίας, στο οποίο πρόσφατα έχουν ολοκληρωθεί εργασίες αναπλάσεως. (Επάνω)

Το βορειοανατολικό τμήμα του οικισμού της Μ. Παναγίας διατηρεί τον παλιό ιστό του 19ου αιώνα με αραιοδομημένο τμήμα και αγροτικού τύπου κατοικίες, που φθάνουν σχεδόν μέχρι το εκκλησάκι της Παναγούδας. Η όλη περιοχή αποτελεί μια από τις περισσότερο ενδιαφέρουσες του οικισμού γιατί παρουσιάζει άμεση γειτνίαση προς το φυσικό περιβάλλον, έντονη τοπογραφία, πολλά δείγματα παραδοσιακού ιστού, πολύ καλό προσανατολισμό, απεριόριστη θέα προς τον υπόλοιπο οικισμό και επιπλέον αποτελεί το συντομότερο σημείο προσπέλασης με τα πόδια προς το εκκλησάκι της Παναγούδας.

από λίγο, ήταν ακόμα στην δημοτικού, όταν ο δάσκαλός του, ο Κων/νος Λειβαδιώτης, του εμπιστεύτηκε για πρώτη φορά το κεφάλι του. Το μαγαζάκι είναι μικρό, όπως άλλωστε ήταν όλα τα παλιά κουρεία. Ο χώρος του όμως είναι αρκετός για τις δυο παμπά-

**Παλιό μπακαλικάκι στη Μ. Παναγία, όπου μεταξύ των άλλων πωλείται και Ρετσίνα - χύμα φυσικά. Στη Μ. Παναγία υπάρχουν αρκετά παραδοσιακά αποστακτήρια πανελλήνιας εμβέλειας για κρασί και τσίπουρο. (Επάνω)
Ο Περικλής και ο Γιάννης "επί το έργον" στο παραδοσιακό κουρείο ο "Κρίνος", που από το 1957 χρησιμοποιεί τις ίδιες βαριές σιδερένιες πολυθρόνες, τις "CATERPILLAR.**

λαιες σιδερένιες πολυθρόνες, που αντέχουν ακόμη απ' την αρχή του μαγαζιού, γι' αυτό και τις ονόμασαν "CATERPILLAR". Παλιά παραδοσιακά ξυράφια και μια χειροκίνητη κυριευτική μηχανή, μήπως και υπάρχει διακοπή του ρεύματος. Πολλές φωτογραφίες στους τοίχους, ποδοσφαιριστών και ήθοποιών. Μα πάνω απ' όλα φωτογραφίες του ΠΑΟΚ, της αγαπημένης ομάδας των δυο αδελφών, σ' όλη τη νεότερη ιστορία της. Τη στιγμή που ετοιμάζομαι να τους αποχαιρετήσω, μου ρίχνει ο Περικλής μια επαγγελματική ματιά.

-Το μουστάκι σου, μου λέει, πετάει εδώ κι εκεί, έλα να στο συμμαζέψω.

Κάθομαι στη σιδερένια πολυθρόνα κι αφήνω τον Περικλή να συμμαζεύει το μουστάκι και τις άλλες λεπτομέρειες, που ανακαλύπτει το έμπειρο του μάτι. Κι είναι σαν να κάθομαι στην ίδια εκείνη πολυθρόνα του Θραυσύβουλου, του κουρέα μου στην Καβάλα, που είχε αναλάβει το κεφάλι μου σ' όλα τα μαθητικά μου χρόνια.

Η Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Με τα τόσα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη αυτή την περίοδο, η Μ. Παναγία θυμίζει ένα απέραντο εργοτάξιο. Ολοκληρώνονται ταυτόχρονα οι αναπλάσεις της εισόδου και της κεντρικής πλατείας, οι πλακοστρώσεις όλων των δρόμων του οικισμού, το αποχετευτικό δίκτυο, η ανάπλαση του φυσικού περιβάλλοντος στο υπέροχο πλατανοσέπαστο ρέμα στα ανατολικά του οικισμού. Ολοκληρώνεται επίσης το μεγάλο αντιπλημμαρικό έργο, που η ανάγκη του προέκυψε, όταν στις 8-9 Οκτωβρίου του 2000, μια πρωτοφανής πλημμύρα στην περιοχή παρέσυρε τα πάντα, με την ολική καταστροφή πολλών καταστημάτων και σπιτιών και την αχρήστευση 154 αυτοκινήτων. Τις μέρες αυτές είναι αρκετά δυσχερής η κίνηση για πεζούς και τροχοφόρα, είναι άμως βέβαιο, πως μόλις ολοκληρωθούν τα έργα, θα αποκτήσει μια νέα

Το θαυμάσιο εκκλησάκι της Παναγούδας που ανεγέρθηκε αρχικά το 1007. (Επάνω)
Ο Παπά - Πέτρος στο "κουρμπάνι" του Αγ. Αθανασίου στις 2 Μαΐου. (Κάτω)
Εσωτερικό του φημισμένου "Προσκυνήματος της Μ. Παναγίας". Ο ναός ανεγέρθηκε το
1863 από τους ιδίους τους κατοίκους του χωριού. (Δεξιά)

ΦΩΤ. Β. ΔΙΟΓΚΑ

Ο ναός του Αγίου Βασιλείου στο κέντρο της Μ. Παναγίας, που χτίστηκε το 1955.

εικόνα o οικισμός.

Ποια είναι όμως η Μεγάλη Παναγία; Τι γνωρίζουμε για τη διαδρομή της στο πέρασμα του χρόνου; Το σημερινό της όνομα η Μ. Παναγία το απέκτησε μόλις το 1927, προς τιμήν της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Μέχρι τότε η ονομασία ήταν "Ρεβενίκια" και - πολύ παλαιότερα ακόμη, από το 942 μ.Χ. - "Αραβενίκαια" ή "Αραβενίκεια". Πώς προέκυψε όμως αυτή η ονομασία; Κατά την επικρατέστερη εκδοχή δόθηκε μετά την νίκη των ντόπιων κατοίκων κατά των Αράβων το 904 μ.Χ., όταν αυτοί, μετά την κατάληψη της Θεσσαλονίκης, προχώρησαν σε επίθεση εναντίον της Χαλκιδικής.⁽²⁾ Στα χρόνια που ακολούθησαν υπάρχουν αρκετές αναφορές για την περιοχή της Αραβενίκαιας. Από μια απογραφή του 15ου αι. στα Ρεβενίκια, υπάρχουν 41 οικίες, όλα χριστιανικά. Από τον 15ο αι. η ονομασία Αραβενίκαια αρχίζει να παραφ-

θείρεται, οπότε οριστικοποιείται μετά τον 18ο αι. ο τύπος "Ρεβενίκια".

Στα 1591 ιδρύεται η Ομοσπονδία των "Μαντεμοχωρίων", στην οποία εντάσσονται και τα Ρεβενίκια με άλλα 11 γειτονικά χωριά, για εκμετάλλευση του μεταλλείου "Σιδηροκαυσύων". Έτσι τα Μαντεμοχώρια απέκτησαν οχυτική αυτονομία, με ετήσιο φόρο που τον πλήρωναν απευθείας στην Υψηλή Πύλη. Τα Ρεβενίκια, όπως και τα υπόλοιπα Μαντεμοχώρια και η Χαλκιδική, εξεγέρθηκαν κατά των Τούρκων το 1821 υπό την αρχηγία του Εμμανουήλ Παππά, ηττήθηκαν όμως τον Ιούνιο του 1821 από πολυαριθμότερο οθωμανικό στρατό. Τότε οι Ρεβενίκια έκαναν στο Αγιο Όρος για να σωθούν, ενώ οι Τούρκοι κατέκαψαν όλο το χωριό.

Χρονική αφετηρία ανάκαμψης για τα Ρεβενίκια υπήρξε, κατά τη δεκαετία του 1860, η εύρεση της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας και η ανέγερση του ομώνυμου ναού. Ο ναός χτίστηκε με τις προσπάθειες των χωριανών και ολοκληρώθηκε το 1863. Στα χρόνια που ακολούθησαν η εικόνα απέκτησε θαυματουργό φήμη και πλήθος κόσμου αρχίσει να συρρέει για να την προσκυνήσει με άφθονα τάματα.

Το 1978 συνέβη για τους Μεγαλοπαναγιώτες ένα δραματικό γεγονός. Η αγαπημένη τους εικόνα εκλάπη από το ναό και εξαφανίστηκε. Όλοι όμως ελπίζουν, ότι σύντομα θα γίνει δυνατή η ανεύρεσή της.

ΞΕΝΩΝΑΣ "ΑΝΑΤΟΛΗ" ΣΤΟΛΙΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ

Π οτέ στο παρελθόν δεν υπήρξε η Μ. Παναγία τόπος τουριστικός. Πάντα αφήνε το ρόλο αυτό στα Πυργαδίκια και στον παράλιο οικισμό του Γοματίου, "Δεβελίνι". Έτσι ο επισκέπτης που εντυπωπιζόταν από το γαλήνιο φυσικό περιβάλλον και επιζητούσε να παραμείνει στη Μ. Παναγία, δεν είχε αυτή τη δυνατότητα. Μέχρι τα μέσα Αυγούστου του 2001, που ο Γιάννης Τσιπινιάς και η γυναίκα του Σμαρώ ανέλαβαν να καλύψουν το κενό. Κάνοντας χρήση της επιδότησης από τα προγράμματα LEADER δημιούργησαν τον Ξενώνα "ΑΝΑΤΟΛΗ", που ονομάστηκε έτοι

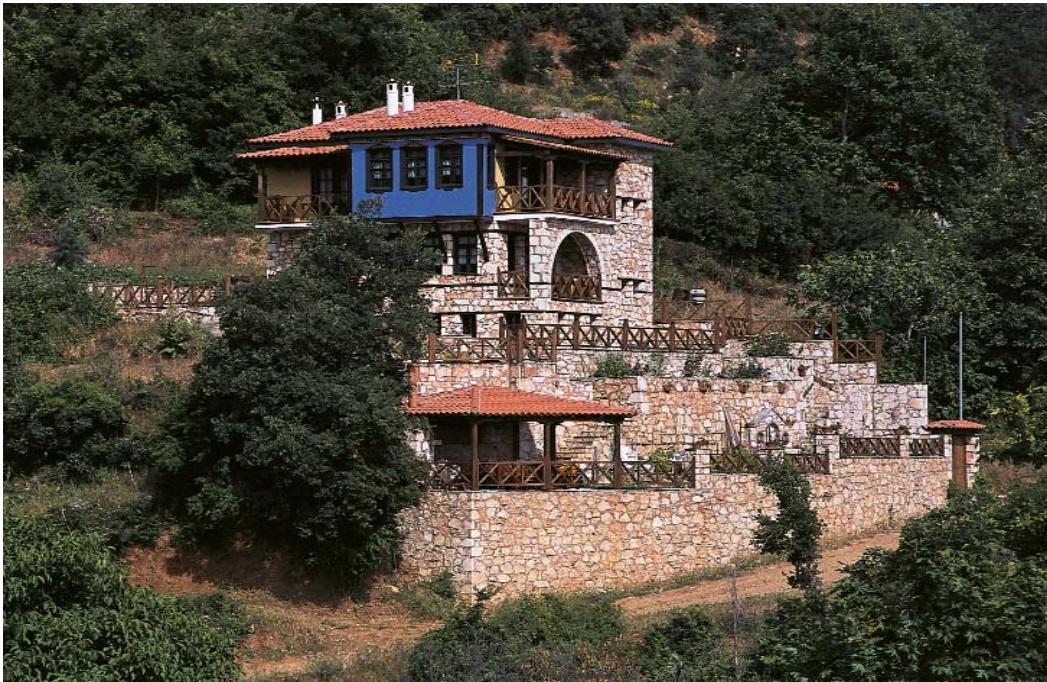
(2) X. Μέγα, "ΑΡΑΒΕΝΙΚΑΙΑ, ΡΕΒΕΝΙΚΙΑ, Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ", Χαλκιδική 2002

Ένας από τους πολλούς τάφους που ανασκάφηκαν στη θέση "Κοιμητήρια", πολύ κοντά στα βόρεια της Μ. Παναγίας, που χρονολογείται στον 6^ο μ.Χ. αιώνα. (Επάνω)

Αρχαιολογικά ευρήματα από τον χώρο "Κοιμητήρια" (Κάτω)

ΞΕΝΩΝΑΣ ΑΝΑΤΟΛΗ. Πετρόχιστος, μέσα σ' ένα καταπράσινο περιβάλλον και με όλα τα στοιχεία της παραδοσιακής Μακεδονικής αρχιτεκτονικής, ο ξενώνας στην Μ. Παναγία, προσφέρει ασύγκριτες στιγμές γαλήνης στους ενοίκους του. (Επάνω) Τμήμα σαλονιού του β' ορόφου. Άφθονα παράθυρα, χειροποίητες κουρτίνες και εξαιρετικά διακοσμημένο ταβάνι.

Δωμάτιο του β' ορόφου, με την εξαιρετική επίπλωση και το περίτεχνο ταβάνι του. Εσωτερικό του ξενώνα με την ξύλινη σκάλα που οδηγεί στον β' όροφο.

Η Σμαρώ εποιμάζεται να τοποθετήσει την πήλινη γάστρα με το κρέας στον παραδοσιακό ξυλόφουρνο της αυλής. Αναβίωση παλιών, καλών συνταγών στη σύγχρονη εποχή. (Τηλ. 03720 31 649, 31615, 32033, 0945 593002)

από την ονομασία της ομώνυμης συνοικίας, που βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του οικισμού. Ένα ωραίο ρέμα χωρίζει την συνοικία "Ανατολή" από τον υπόλοιπο οικισμό. Με την πλούσια ροή του όλη τη χειμερινή περίοδο σχηματίζει κοντά στα τελευταία σπίτια του χωριού έναν γραφικό καταρράκτη. Το καλοκαίρι η ροή αδυνατίζει, το ρέμα όμως αποκτάει μιαν άλλη γοητεία: η κοίτη του εξαφανίζεται υχεδόν κάτω απ' τα πυκνά φυλλώματα των πλατάνων, που προσφέρουν καταφύγιο σε δεκάδες αηδόνια.

Μερικές δεκάδες μέτρα πάνω από το ρέμα ορθώνται ο Ξενώνας ΑΝΑΤΟΛΗ. Την πρώτη φορά που τον αντικρύσμαμε από μακριά, έτσι ολομόναχο και αγέρωχο, πιστέψαμε πως ήταν κάποιο αρχοντικό. Ήταν στα τέλη του

Φλεβάρη, πυκνός καπνός στροβιλιζόταν πάνω από την καμινάδα, το κρύο ήταν τυουχερό. Μετά από μια ολοήμερη περιήγηση στα μοναχικά χειμωνιάτικα τοπία της Χαλκιδικής, η ιδέα να βρεθούμε μπροστά σ' ένα αναμμένο τζάκι φαινόταν ελκυστική. Ο Γιάννης και η Σμαρώ μας υποδέχτηκαν με την ανεπιήδευτη εκείνη εγκαρδιότητα των απλών ανθρώπων της υπαίθρου, που δεν σε βλέπουν σαν πελάτη αλλά σαν φίλο που χτύπησες την πόρτα τους. Με τον ίδιο αυθόρυμπο τρόπο μας πρότειναν μετά από λίγο να τουμπήσουμε κάτι μαζί τους, εκεί δίπλα στο τζάκι. Μου ρίχνει η Άννα μια ματιά, για να μου υπενθυμίσει πως κάποια στιγμή πρέπει ν' αρχίσουμε να σκεφτόμαστε και την επιυποφή μας.

-Και τι σας πειράζει να μείνετε απόψε εδώ;

ρωτάει ο Γιάννης. Έτσι κι αλλιώς είμαστε μόνοι μας, όλα τα δωμάτια είναι διαθέσιμα.

Οι τελευταίες επιφυλάξεις της Άννας εξαφανίζονται μόλις ανεβαίνουμε την πέτρινη εισωτερική υκάλα από την τραπέζαριά του ιωγείου και βρισκόμαστε στον πρώτο όροφο. Εδώ μας υποδέχεται ένα δεύτερο πετρόχυτιστο τζάκι, στη μέση ενός ευρύχωρου σαλονιού με καναπέδες και πολυθρόνες.

-Ποιος είναι ο ρόλος αυτού του σαλονιού; ρωτάω το Γιάννη.

-Να εξηγηθεί τον ενοίκους του ορόφου.

-Και πόσα δωμάτια περιλαμβάνει ο όροφος;

-Δυο, ένα σε κάθε πλευρά του σαλονιού.

Μένουμε έκπληκτοι μπροστά σ' αυτή τη σπατάλη τόσου ωφέλιμου χώρου.

-Θέλουμε οι επισκέπτες μας να αισθάνονται το ίδιο άνετα σαν να βρίσκονται στο σπίτι τους δίνει την εξήγηση η Σμαρώ.

Τα δωμάτια είναι ευρύχωρα, φωτεινά, άριστα επιπλωμένα και εξοπλισμένα, μοιάζουν να δημιουργήθηκαν με αποκλειστικό υκοπό, τη μέγιστη ευχαρίστηση του ενοίκου.

-Και πού να δείτε και τον δεύτερο όροφο, λέει με περηφάνεια ο Γιάννης.

Μια δεύτερη εισωτερική υκάλα, ξύλινη αυτή τη φορά, μας οδηγεί στον τελευταίο όροφο. Δεν έχει άδικο ο Γιάννης. Ο χώρος του σαλονιού είναι εκπληκτικός, με το πέτρινο τζάκι και μια πλήρη εγκατάσταση κουζίνας. Εκείνο όμως που κερδίζει πάνω απ' όλα τις εντυπώσεις είναι η έξοχη παρουσία του ξύλου. Τα ταβάνια στο σαλόνι και στα δωμάτια είναι πραγματικά αριστουργήματα, φτιαγμένα από τα χέρια του Γιάννη με ξύλινα πτηχάκια, που

δημιουργούν διάφορα γεωμετρικά ύχηματα και είναι υπέροχα βαθμένα με χρωματικούς τόνους ανάμεσα στο πράσινο, στο κόκκινο και στο μπλε. Φέρονταν έντονα στο νου διακοσμητικά πρότυπα μακεδονικών αρχοντικών. Έχοντας πολύχρονη εμπειρία σε εξειδικευμένες κατασκευές στο Αγιό Όρος, άφησε ο Γιάννης ελεύθερη όλη τη φαντασία και μαυτοριά του στον ξενώνα Ανατολή, που είναι έργο ζωής γι' αυτόν και τη γυναίκα του.

-Νομίζω πως είναι ώρα να μεταφέρουμε τα πράγματά μας, λέει χαμογελώντας η Άννα.

Πολλές φορές από εκείνη την πρώτη χειμωνιάτικη βραδιά ανεβήκαμε τις υκάλες και μεταφέραμε τα πράγματά μας στον ξενώνα, αρχές του Μάρτη, Απριλί και Ιούνη. Άλλοτε

καθισμένοι μπροστά στο αναμμένο τζάκι και άλλοτε χαλαρωμένοι στο δροσερό μπαλκόνι, αγναντεύοντας το ρέμα, τη Μ. Παναγία και τον ορίζοντα.

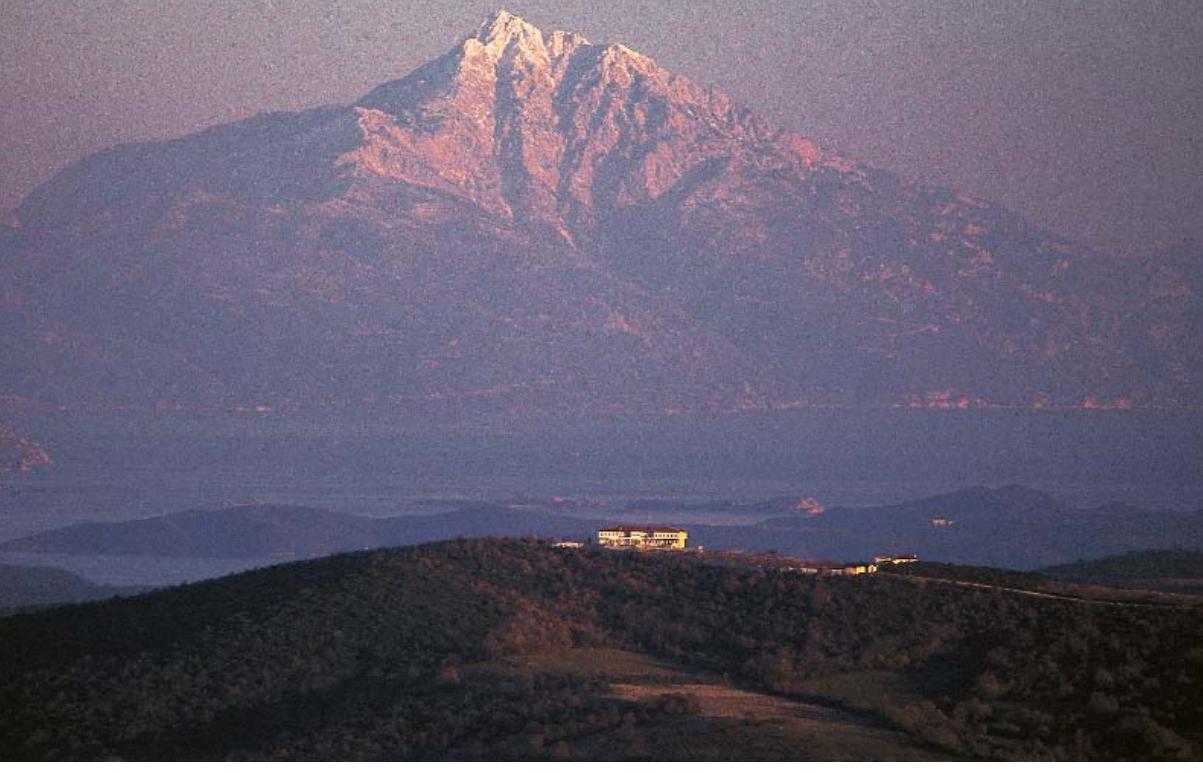
Μια μέρα στις αρχές του Ιούνη άναψε ο Γιάννης το φουρόνο στην αυλή. Πετρόχυτιστος και πανέμορφος, γέμισε με "τσάκνα" και ξερόκλαδα, φύλαξε στην πυρωμένη του αγκαλιά την υκεπαυμένη πύλινη γάστρα με το ντόπιο κρέας, όπως τον παλιό καλό καιρό. Κι όταν μετά από ώρες βγάλαμε τη γάστρα από το φουρόνο, είπαμε όλοι, πως τέτοιο κρέας νόστιμο, δεν είχαμε ξαναφάει στη ζωή μας.

ΑΠΟ ΤΗ Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΤΑ ΠΥΡΓΑΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Τα μοναδικά σημεία του ορίζοντα που δεν καλύπτονται από δάση στη Μ. Παναγία είναι προς τα νότια και νοτιο-ανατολικά. Είναι μια ειρηνική έκταση με πλούσιες εναλλαγές μικρών κοιλάδων, χαμηλών λοφοπλαγιών, καλλιέργειες σιτηρών και ελαιώνες. 4 περίπου χιλιόμετρα νοτιο-ανατολικά της Μ. Παναγίας υψώνεται ο λόφος **"Βασιλίνος"**. Στην κορυφή του, σ' ένα περιβάλλον μοναδικής φυσικής ομορφιάς, βρίσκεται το Ιερό Γυναικείο Ησυχαστήριο **"Παναγία, η Φοβερά Προστασία"**.

Είν' ένας τόπος απόλυτης γαλήνης και περιουσιαλογής με πανεποπτική θέα στην κορυφή του Αγίου Όρους, στη χερσόνησο της Σιθωνίας, στο μεγαλύτερο τμήμα της Χαλκιδικής και μακριά κατά τη δύνη στις κορυφές του Ολύμπου.

Διασχίζουμε την πεδιάδα της Μ. Παναγίας, παρακάμπτοντας τις διαισταυρώσεις προς Πλανά και Γομάτι, περνάμε τον μικρό οικισμό του Αγίου Ιωάννη και παίρνουμε την τελική μας πορεία προς Πυργαδίκια. 13,5 χλμ αρχιβώς μετά την Μ. Παναγία, στα δεξιά του δρόμου, υπάρχει μικρό πλάτωμα με κιόσκι θέας. Όχι άδικα. Όλος ο κόλπος του Αγίου Όρους απλώνεται στα πόδια μας. Κάτω χαμηλά τα Πυργαδίκια, με τα σπιτάκια τους υκαρφαλωμένα στην κυρτή χερσόνησο, που εισχωρεί μέσα στη θάλασσα. Πίσω στα Α-ΝΑ ξεπροβάλλει απ' τον ορίζοντα η οξυγώνια κορυφή του Αθω, ενώ στα νότια εκτείνεται η μακρόστενη ραχοκοκαλιά της Χερσονήσου της Σιθωνίας. Για δυο χιλιόμετρα κατηφορίζουμε

ΤΟ ΙΕΡΟ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΥΨΩΜΑ ΒΑΣΙΛΙΝΟΣ, ΜΕ ΦΟΝΤΟ ΤΟΝ ΑΘΩΝΑ.

(Φωτ. Αρχείο "ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ" Ν.Π.Ι.Δ)

Στην περιφέρεια της Ιεράς Μητροπόλεως Ιερισσού και Αγίου Όρους - συγκεκριμένα, στην τοποθεσία Βασιλίνος, που βρίσκεται μεταξύ Μεγάλης Παναγίας και Πυργαδικίων - με την προτροπή και την ευλογία του ευλαβέστατου οικείου Μητροπολίτου, κ.κ. Νικοδήμου, ιδρύθηκε το Ιερό Γυναικείο Ησυχαστήριο, "Παναγία, η Φοβερά Προστασία". Βρίσκεται στην κορυφή του λόφου, απ' όπου δεσπόζει σ' όλη σχεδόν τη Χαλκιδική. Η θέα και η απεραντοσύνη που εκτείνεται μπροστά στα μάτια του ευλαβούς προσκυνητού είναι απερίγραπτη. Αν η Χαλκιδική είναι πανέμορφη, το Ιερό Ησυχαστήριο της Παναγίας της Φοβεράς Προστασίας άνετα μπορεί να χαρακτηρισθεί ως ο "εξώστης" και το κόσμημά της. Η χάρη της Παναγίας σε συνδυασμό με το πνευματικό τυπικό και το πνεύμα των μοναζουσών, που εγκαταβιούν σ' αυτό, προσδίδουν μια γλυκειά μυστικιστική ιερότητα στο χώρο, που κατανύσσει τον προσερχόμενο και του επιβάλλει το δέος. Ο ευλαβής προσκυνητής μπορεί να το επισκεφθεί και να γευθεί την άδολη και καλοσυνάτη φιλοξενία των αιδελφών. Επειδή το τυπικό του μοναστηριού επιβάλλει ορισμένες μόνον ώρες και ημέρες να ανοίγει την πύλη του για τους φιλομόναχους επισκέπτες, καλό είναι προηγουμένως ο κάθε ενδιαφερόμενος να επικοινωνεί τηλεφωνικώς στο 03720 32134.

απότομες στροφές κι αιμέσως μετά φτάνουμε στα Πυργαδίκια, υπό επίπεδο της θάλασσας. Κάθε φορά που ερχόμαστε στα Πυργαδίκια, την ίδια ηρεμία αισθανόμαστε. Είναι μια συνοιλική γαλήνη που αποτνέει ο τόπος, με τις συμμαζεμένες διαστάσεις της πλατείας, τα μαγιαζάκια ολόγυρά της, το μικρό λιμάνι που πάντα στα νερά του λικνίζονται ψαρόβαρκες.

Η χερσόνησος που πάνω της είναι υπαρφαλωμένος ο οικισμός, ανηφορίζει απαλά, χωρίς απότομες πλαγιές. Το ίδιο φιλδένος και αγαπητός, είναι κι ο κόλπος που εκτείνεται μπροστά. Μια κλειστή αγκαλιά, προφυλαγμένη απ' τους αινέμους, που αφήνει άνοιγμα μονάχα στους νοτιάδες. Σ' αυτόν τον ωραίο τόπο, το "Πυργαδίκι", που

Πανοραμική θέα της χερσονήσου και του οικισμού των Πυργαδικίων από τον λόφο της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Σε πρώτο πλάνο διακρίνεται ένα από τα τρία "Γυαλάκια", ενώ πίσω η εκτεταμένη παραλία του Κάμπου και οι ανατολικές ακτές των Πυργαδικίων.

ήταν από παλιά μετόχι καλογερικό της Μονής Δοχειαρίου του Αγίου Όρους, ήρθαν κι εγκαταστάθηκαν πόλοι πρόσφυγες μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1927, το Ελληνικό κράτος παραχώρισε στους πρόσφυγες σπίτια, με μέγεθος ανάλογο των οικογενειακών τους αναγκών. Ήταν τα γνωστά ομοιόμορφα "σπίτια του εποικισμού". Μερικά απ' αυτά τα ταπεινά σπιτάκια διασώζονται ακόμη στις γειτονιές του οικισμού, όπως και σ' άλλα προσφυγοχώρια της Ελλάδας.

Ξεκινάμε κι ανηφορίζουμε στα Πυργαδίκια. Έτσι όπως είναι αμφιθεατρικά χτισμένα, αγναντεύουν από κάθε σημείο τη θάλασσα. Κάθε σπίτι έχει την αυλή του με λουλούδια, κηπευτικά και οπωροφόρα δέντρα, που ανάμευσά τους κυριαρχεί η συκιά. Όλοι οι δρόμοι είναι στενοί, κάποιοι απ' αυτούς πολύ ανηφορικοί, ενώ κάποιοι άλλοι οδηγούν σε αδιέξοδα πάνω από τη θάλασσα.

Ένας περιφερειακός χωματόδρομος κυκλώνει το υψηλότερο σημείο της χερσονήσου από τα νότια προς τα ανατολικά και τα βόρεια και καταλήγει στην άσφαλτο και στη βόρεια είσοδο του οικισμού. Σ' αυτή την κατεύθυνση εκτείνεται η παραλία του "Κάμπου". Είναι μια μεγάλη αμμουδιά, με άνοιγμα σχεδόν 900 μέτρων, που εφέτος τιμήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση με την διάκριση της "Γαλάζιας Σημαίας", για την καθαρότητα των νερών της και για τις εγκαταστάσεις της, ντους, αποδυτήρια, μπαρ και εστιατόριο, βρύνη με τρεχούμενο νερό.

Αν ξεφύγουμε για λίγο από την αμμουδιά και τα θέλγητρα της θάλασσας και βαδίσουμε μόλις 200 μ. πάνω από το δρόμο, στο ύψος του μικρού παραθεριστικού οικισμού "ΠΑΝΟΡΑΜΑ", θ' ανακαλύψουμε έκπληκτοι, μέσα σε πυκνά ελαιόδεντρα και χόρτα, τον "Πύργο των Πυργαδικίων". Όπως ήδη αναφέρθηκε, η περιοχή ήταν μετόχι της Μονής Δοχειαρίου

(3) Δρ. Ι.Α. Παπάγγελος, "Περί των πύργων της Χαλκιδικής", "ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ", Τεύχος 18, Φθινόπωρο 2000.

από το 1037, η πρώτη όμως αναφορά στον πύργο είναι μόλις του 1409. Πάνω από τον σωρό των ερειπίων σώζεται η πλευρά με την υπερυψωμένη είσοδο του πύργου, που πρέπει να καταστράφηκε το 1821 (3).

Αν οπλισθούμε με λίγη εξερευνητική διάθεση και συνεχίσουμε την περιήγησή μας κατά μήκος της παραλίας του Κάμπου, θα βρεθούμε μπροστά σε διαδρομές και ακτές που δεν αναφέρει ο χάρτης. Απαραίτητο είναι να έχουμε στη διάθεσή μας ένα 4X4 γιατί σε κάποια σημεία τα συμβατικά αυτοκίνητα θα συναντήσουν ανυπέρβλητες δυσκολίες. Μετά από μια συναρπατική διαδρομή πεντέμισι περίπου χιλιομέτρων κάθε έννοια δρόμου παύει να υπάρχει, έχουμε πια φτάσει στο τέρμα των ανατολικών ακτών των, λίγο πριν από το ακρωτήριο **Αρκούδα**. Θα αποζημιώθούμε για την ταλαιπωρία μας με το θαυμάσιο βιτσαλωτό κολπάκι πλάτους 100 περίπου μέτρων, που είναι αθέατο από παντού, εκτός από τη θάλασσα.

Αν πάλι κάποιος θέλει να εξιχνιάσει την μεγάλη λοφώδη έκταση ανάμεσα στην παρα-

Εκτός από τη γραφικότητα και ομορφιά τους τα Πυργαδίκια φημίζονται και για τα ολόφρεσκά τους ψάρια, από τα μικρότερα - σαρδέλες και γαύρο - ως τα μεγαλύτερα, όπως αυτή η υπέροχη συναγρίδα.

λία του Κάμπου και στην ευρύτερη περιοχή του Γοματίου ας οπλισθεί μόνον με υπομονή και επιθυμία εξερεύνησης. Το χωμάτινο οδικό δίκτυο είναι άριστα συντηρημένο και, εκτός από ελάχιστα σημεία με σχετική δυσκο-

Η μεγάλη παραλία “Κάμπος”, στα ΒΑ των Πυργαδικίων, που τιμήθηκε για την εφετεινή χρονιά με τη διάκριση της “Γαλάζιας Σημαίας”.

λία, κάθε συμβατικό αυτοκίνητο μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της διαδρομής. Το εσωτερικό αυτό οδικό δίκτυο ξεκινάει από την άσφαλτο της παραλίας του Κάμπου, 2,3 χλμ ακριβώς από την πλατεία των Πυργαδικίων. Είναι ένα λαβυρινθώδες χωμάτινο δίκτυο, που δεν αναφέρεται σε κανέναν χάρτη, εκτός βέβαια από τους στρατιωτικούς και τους λεπτομερείς χάρτες της Δασικής Υπηρεσίας (4). Το οδόστρωμα είναι άριστο, γεμάτο εναλλαγές τοπίου και εκπλήξεις, που περνάει ανάμεσα από άφθονη βλάστηση με

γυαλάκι απέχει μόλις 700 μέτρα. 500 μέτρα παρακάτω είναι το δεύτερο γυαλάκι, με ταβερνάκι πάνω από το δρόμο. 300 μ. μετά συναντάμε το μεγαλύτερο γυαλάκι, με ταβερνάκι δίπλα στη θάλασσα. Όλα έχουν θαυμάσια νερά και είναι εξαιρετικά δημιοφιλή το καλοκαίρι. Ακριβώς στο τρίτο γυαλάκι είναι τα όρια μεταξύ του Δήμου Παναγίας και Σιθωνίας.

Αν κάποιος θέλει να αντικρίσει από το ωραιότερο δυνατό σημείο τα Πυργαδίκια και ταυτόχρονα να έχει μια μαγευτική εικόνα του

Πανοραμική θέα από τον λόφο της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, προς τους όρμους "Γυαλάκια" των Πυργαδίκιων. Σ' αυτό τον λόφο μελετάται η δημιουργία ανοιχτού θεάτρου σε διαδημοτική συνεργασία των Δήμων Σιθωνίας και Παναγίας.

κουμιαριές και φρέσκια, μια προσέγγιση της άγνωστης και αθέατης Χαλκιδικής, πολύ διαφορετικής από αυτήν που συναντάμε στο αυσφάλτινο οδικό δίκτυο. Τα Πυργαδίκια ίσως εκτός από την εκτεταμένη παραλία του Κάμπου ικρύβουν δίπλα τους, στα ΝΔ, τρεις υπέροχους ορμίσκους, τα "Γυαλάκια", θα τα συναντήσουμε βγαίνοντας από την πλατεία με κατεύθυνση προς Άγιο Νικόλαο. Το πρώτο

κόλπον, της Σιθωνίας και του Αθω, δεν έχει παραδόθει για 500 μέτρα από το τρίτο γυαλάκι και μετά ν' ανηφορίσει δεξιά. Μετά από 1,3 χλμ βατού χωματόδρομου θα βρεθεί στην κορυφή ενός λόφου με το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και θα μείνει έκθαμψιος από το θέαμα που θα αντικρύσσει. Είναι υπουρδαία απόφαση να επιλέξει κάποιος για τόπο διακοπών του τα Πυργαδίκια.

(4) Καλό είναι να υπάρχει ένας Χάρτης Χαλκιδικής μεγάλης κλίμακας, που θα βοηθήσει στον προσανατολισμό.

Η απόκρημνη άκρη του ακρωτηρίου "Αρκούδα", στο τέλος των ανατολικών ακτών των Πυργαδικίων. Αμέσως μετά αρχίζει η "Χιλιαδού", ο "Πύργος" και το "Δεβελίκι". (Επάνω)

Αθέατοι μικροσκοπικοί όρμοι, αληθινοί παράδεισοι στις ανατολικές ακτές των Πυργαδικίων. (Κάτω)

Το Γομάτι από τη διαδρομή προς Δεβελίκι. Χτίστηκε στους πρόποδες των καταπράσινων βουνών μετά τον σεισμό του 1932, που κατέστρεψε τον παλιό οικισμό.

Θα βρει ενοικιαζόμενα δωμάτια με θέα προς τη θάλασσα, ουζερί και ταβερνάκια με ολόφρεσκα ψάρια και αφθονία μεξέδων, εκπληκτικές παραλίες για κολύμπι και πολλές περιηγητικές και εξερευνητικές δυνατότητες. Για μας τα Πυργαδίκια είναι τόπος αγαπημένος από χρόνια και συχνά τα επιλέγουμε για ένα γαλήνιο Σαββατοκύριακο.

Ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Γομάτι και ακριβώς μπροστά ο ερειπωμένος ναός των 40 Μαρτύρων, ο δεύτερος σε αρχαιότητα ναός του Νομού

ΤΟ ΓΟΜΑΤΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΑΙΣΙΕΣ ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Είναι παράξενο το γεγονός, ότι αν και γνωρίζουμε από παλιά την περιοχή, μόλις τα τελευταία χρόνια ανακαλύψαμε τις παραλίες του Γοματιού.

Την πρώτη φορά που βρεθήκαμε κοντά τους μείναμε έκπληκτοι από τις απαλές γραμμές, τη θαυμάσια ποιότητα της άμμου και του βυθού, τα διαυγένετα νερά που είναι μακριά από κάθε ανθρώπινη ρύπανση. Σαν να θέλαμε λοιπόν να καλύψουμε το χαμένο έδαφος, αρχίαμε από τότε συστηματικά να επιπλεπτόμαστε και ν' απολαμβάνουμε όλοτε το Δεβελίκι, άλλοτε το Καστρί άλλοτε τη Χιλιαδού και άλλοτε τον Πύργο. Αν εξαιρέσουμε ένα τμήμα με ξέρες μπροστά στο Δεβελίκι, όλες οι υπόλοιπες ακτές είναι απόλυτα φριλικές και προσιτές και - προς μέγιστη τέρψη όλων των εκδρομέων - το αυτοκίνητο φτάνει μερικές δεκάδες μέτρα από τη θάλασσα.

Εξίσου ωραία είναι και η σύντομη διαδρομή από το Γομάτι προς τις παραλίες του με το εκπληκτικό και εκτεταμένο πευκοδάσος, που καλύπτει με εξαιρετική ζωντάνια και πυκνότητα, λόφους, χαραδρώσεις και επίπεδες εκτάσεις, από το Γομάτι ως τη θάλασσα.

Καλλιέργειες σιτηρών στις πεδινές εκτάσεις του Γοματίου. Όσοι - ελάχιστοι - καλλιεργητές έχουν απομείνει, νοικιάζουν κάθε χρόνο τη γη από τους υπόλοιπους.

4 χλμ ποιν από το Δεβελίκι συναντάμε στα δεξιά του δρόμου την κατεύθυνση προς **Πύργο**. Το οδόστρωμα είναι φαρδύ και καλο-συντηρημένο, κατηφορίζει με απαλές κλίσεις σ' ένα τοπίο ειρηνικό με αλλεπάλληλες λοφο-πλαγιές φυτεμένες με σιτηρά και ελαιώνες. Σε λιγότερο από 10 λεπτά φτάνουμε στο επίπεδο της θάλαισσας. Απέραντη παραλία, ελκυστική, άλλου με λεπτά βότσαλα και άλλου με άμπω, με ελάχιστες παραθεριστικές κατοικίες, διάσπαρτες μέσα στους ελαιώνες. Η παρουσία τους όχι μόνον δεν ενοχλεί αλλά, αντίθετα, δίνει έναν τόνο φιλικό και ανθρώπινο. Μας έρχονται στο νου κάποιες άλλες παραλίες της Χαλκιδικής και κυρίως της Καυσάνδρας, που δεν διαφέρουν πια από πυκνοκατοικημένα αυτικά συγκροτήματα. Τούτη εδώ η ακτή είναι παραδεισος και - χάρη στη μεγάλη της έκταση - παραμένει πάντα έτοι, ακόμα και στις πιο συνωστισμένες Κυριακές του καλοκαιριού. Μετά από μερικές εκατοντάδες μέτρα, ο καλός χωματόδρομος που κατευθύνεται προς τα δυτικά, μας οδηγεί στην ακτή της "Χιλιαδούς". Ένας χρακτηριστικός μεγάλος βράχος στην ακτή, καθορίζει τα όρια των δυο παραλιών. Αν και μικρότερη η Χιλιαδού από τον Πύργο, δεν πάει να είναι μια εκτεταμένη

παραλία που ξεπερνάει το χιλιόμετρο.

Στα πρώτα 300 μ. η ακτή είναι καλυψμένη από μυριάδες λεπτά λειασμένα βότσαλα, που υχηματίζουν ολόκληρους λοφίσκους. Μετά αρχίζει η αμμουδιά, με κάποιες ξέρες ενδιάμευσες και στο τέλος της παραλίας ορθώνεται σαν όριο απαραβίαστο η απόκρημνη άκρη του ακρωτηρίου της Αρκούδας. Ελαιώνες, σιτηρά και πάνω σ' έναν όμορφο λοφίσκο δειπούζει το εκκλησάκι της Αγίας Τριάδας με τις καταυγηνώσεις της ομώνυμης εκκλησίας της Θεοσαλονίκης.

Επιπρόσφουμε από τη Χιλιαδού στο αιφάλτινο οδικό δίκτυο, κατεβαίνουμε για λίγο στις ωραίες κατακηνώσεις "**Ελαιώνες**" και συνεχίζουμε για Δεβελίκι, που τα τελευταία χρόνια έχει πάρει τη μορφή ενός αρκετά οργανωμένου παραθεριστικού οικισμού, με ενοικιαζόμενα δωμάτια, ταβερνάκια και μπαράκι. Τα φρέσικα ψάρια και τα μεζεδάκια δίπλα στην ακτή είναι η ωραιότερη κατάληξη μετά από ένα ωραίο μπάνιο.

Αμέσως μετά το Δεβελίκι αρχίζει ο κόλπος "Καυτρό", μια αχανής παραλία, όπου η άμμος εναλλάσσεται με πέτρες. Απέναντί της η παρουσία της Αμμουλιανής είναι καταλυτική, το μικρό νησάκι απέχει ελάχιστα. Αν συνε-

Η γραφικότατη παραλία στο Δεβελίκι. (Διάκριση “Γαλάζια σημαία”). Το χειμώνα οι βάρκες τραβιούνται πάνω στις σκάλες για ν' αποφύγουν τους νοτιάδες.

χίσουμε μετά το Καυτρί τον καλό χωματόδρομο, θα βρεθούμε μετά από 3 χλμ. στην άσφαλτο που συνδέει την Ιερισσό με το Γομάτι. 5,5 χλμ απέχει από το σημείο αυτό το Γομάτι και εκμεταλλευόμαστε τη δυνατότητα να επιστρέψουμε απ' αυτή τη διαδρομή. Παλιά η περιοχή του Γομάτιου αποτελούσε μετόχι των Μονών Ιβήρων και Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους. Σήμερα το Γομάτι είναι ένας όμορφος οικισμός, χτισμένος στους πρόποδες του δασωμένου του βουνού. Το υψηλότερο σημείο βρίσκεται σε υψόμετρο 100 μ. με ωραία θέα προς τον κάμπο. Εδώ δειπνόζει η εκκλησιούλα του “Αγίου Παντελεήμονα”, που όλο της το δυτικό τμήμα καλύπτεται από μια τεράστια ανθισμένη πικροδάφνη. Τα περισσότερα σπίτια είναι σύγχρονα, με στέγες από κεραμίδι, λουλούδια και οπωροφόρα δέντρα. Υπάρχουν και αρκετά παλιότερα σπίτια εγκαταλελειμμένα. Χτίστηκαν όταν ο οικισμός μεταφέρθηκε σ' αυτή τη νέα του θέση, μετά τον σεισμό του 1932, που κατέστρεψε τον παλιό οικισμό 4 περίπου χλμ προς τα ΒΔ, στον χωματόδρομο που συνδέει το Γομάτι με την Μ. Παναγία.

Καθόμαστε σ' ένα μικρό καφενεδάκι στην πλατεία, το μόνο ανοιχτό αυτή την προχωρημένη και ζεστή μεσημεριάτικη ώρα. Οι μοναδικοί πελάτες είναι οι...ιδιοκτήτες του, ένα ηλικιωμένο ζευγάρι καθισμένοι κάτω από τη σκιά μιας φλαμουριάς.

Η γυναίκα πλέκει, ενώ ο άντρας δίπλα της διαβάζει ένα χοντρό βιβλίο με την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Αφήνει με προθυμία το εργόχειρό της η γυναικούλα για να μας ετοιμάσει τα καφεδάκια μας. Παμπάλαιο το μαγιάζακι, λειτουργεί από το 1936, διακρίνονται ίχνη του παλιού μπακάλικου που έπαψε να λειτουργεί εδώ και 10 χρόνια. Για μια περίπου ώρα κρατάμε συντροφιά στο ηλικιωμένο ζευγάρι, με ήσυχη κουβεντούλα. Ύστερα ξεκινάμε να επιστρέψουμε στη Μ. Παναγία μέσω της χωμάτινης αγαπημένης μας διαδρομής των 13 χιλιομέτρων.

Χωρίς να συγκεντρώνει τα στοιχεία εντυπωσιασμού που συναντάει κανείς σε τόσα άλλα σημεία της Ελληνικής γης, η ταπεινή αυτή καμπίσια διαδρομή, έχει κερδίσει από χρόνια τη συμπάθειά μας με μέσα απλά: δυο-τρία εξωκλήσια, μηδαμινή κίνηση τροχοφόρων,

ένα βατό γενικά οδόστρωμα, ένα πέτρινο δίτοξο γεφυρό, ένα παλιό πέτρινο γεφυρόπακι έξω από το δρόμο - από τα μικρότερα που έχουμε δει ποτέ - δυο περιποιημένους χώρους ξεκούρασης με πέτρινα πεζούλια, σκιά και δροσερό βουνίσιο νερό και πυκνή βλάστηση και, πάνω απ' όλα μια έκπληξη: τον **Πύργο του Γοματίου**. Την πρώτη φορά που προσπαθήσαμε να τον εντοπίσουμε για τις ανάγκες του τότε άρθρου για τους "Πύργους της Χαλκιδικής", αποτύχαμε. Μη έχοντας σαφείς πληροφορίες, είχαμε περάσει δυο φορές από την ευρύτερη περιοχή, μα πύργος δεν υπήρχε πουθενά. Κάποια στιγμή βλέπουμε έναν ντόπιο με το αγροτικό του και τον σταματάμε.

-Έχουμε ακούσει, ότι κάπου εδώ σώζονται τα ερείπια ενός παλιού πύργου. Μήπως ξέρετε πού είναι;

Μας εξετάζει ο άνθρωπος γεμάτος καχυποψία από την κοφή ως τα νύχια. Ύστερα χαμηλώνει λίγο το κεφάλι και ρωτάει με ύφος εμπιστευτικό:

-Ψάχνετε για λίρες, έτσι;

-Όχι άνθρωπε μου, να τον φωτογραφίσουμε

θέλουμε.

Δεν φάνηκε να πείθεται.

-Δεν είναι κακό να ψάχνετε για λίρες. Όλοι ψάχνουμε.

Του εξηγούμε με υπομονή αυτό που κάνουμε, του χαρίζουμε ένα τεύχος του περιοδικού και μόνον έτσι πείθεται να μας δεῖξει τον πύργο. Για να μην χρειαστεί να υποβληθείτε κι ευείς σε...ανάλογη ανάκριση - αν κάποτε θελήσετε ν' ανακαλύψετε τον πύργο - σας δίνουμε το ακριβές του στίγμα: Ξεκινάτε από την πλατεία του Γοματίου, περνάτε την εκκλησία και συνεχίζετε λοξά δεξιά (Β-ΒΑ) τον χωματόδρομο. Όταν η ένδειξη στο οδόμετρό σας είναι στα 4-4,2 χλμ. συναντάτε χαρακτηριστικά ψηλά κυπαρίσια δίπλα στο δρόμο. Αμέσως μετά στα 4,4 χλμ μια αριστερόστροφη ανηφορική στροφή. Αν στρέψετε το βλέμμα σας προς τα δεξιά (ΒΑ), θα αντικρύστετε δυο τιμήματα του Πύργου να ξεπροβάλλουν μέσα από πυκνή βλάστηση. Το μονοπάτι που αρχίζει κάτω από τη στροφή θα σας οδηγήσει στον Πύργο, που πιθανότατα ανήκε στο μεγάλο μετόχι της Μονής της Μεγίστης Λαύρας τον 14^ο αι.

Η παραλία της "Χιλιαδούς" και αμέσως μετά τον χαρακτηριστικό βράχο στην ακτή, η εκτεταμένη παραλία του "Πύργου".

ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Η πρώτη εικόνα που έρχεται όποι νοούμενος είναι - δικαιολογημένα - οι παραλίες της. Κάποιοι θυμούνται και το υπέροχο βιονό της, τον Χολομώντα, την ασφάλτινη βέβαια διάσχισή του. Πόσοι όμως γνωρίζουν τον υπόλοιπο δασικό πλούτο της Χαλκιδικής; Πόσοι είχαν την τύχη να βρεθούν στο βάθος ενός μεγαλειώδους φαραγγιού, δίπλα στο καθάριο νερό ενός ρέματος ή στη σκιά υπεραιωνόβιων δέντρων οξυάς και δρυός;

Για μας - που υποτίθεται ότι γνωρίζουμε τη Χαλκιδική - τα δάση της Μ. Παναγίας ήταν μια αποκάλυψη.

Μα όσες ώρες κι αν δαπανήσαμε, είναι αδύνατον να ιωχυριστούμε, ότι γνωρίζαμε την εκπληκτική αυτή περιοχή σ' όλο το φυσικό της μεγαλείο. Πήραμε απλά μια πρόγευση και αυτήν θα προσπαθήσουμε να σας μεταδώσουμε. Μετά λοιπόν τα τελευταία χιόνια του χειμώνα επιχειρούμε με τον Γιάννη Τσιπινιά μια πρώτη επαφή με το δάσος της Μ. Παναγίας, που τυλιγμένο σε αδιαπέραστη ομίχλη, αρνείται πειραματικά να μας αποκαλύψει τις ομορφιές του.

ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΑΣΠΡΟΛΑΚΚΟΥ

Με τα πρώτα λουλούδια της Άνοιξης επιχειρούμε με το Γιάννη μια δεύτερη προσέγγιση.

-Θέλετε να κάνουμε διάφορες δασικές διαδρομές ή να κατηφορίσουμε το Φαράγγι του Ασπρόλακκου;

-Και τι είναι το Φαράγγι του Ασπρόλακκου;

-Μια από τις πιο άγνωστες και ωραίες περιοχές, που η βλάστηση και η άγρια ομορφιά της δεν σου φέρουν στο νου Χαλκιδική.

Ξεκινάμε με αφετηρία την είνοδο του Γυμνασίου της Μ. Παναγίας. (5) Παίρνουμε κατεύθυνση Β-ΒΑ ακολουθώντας την άσφαλτο, που μετά από 30 μ. τελειώνει. Αρχίζει ένας χωματόδρομος με φοβερά λαυπωμένα κοκκινόχωμα. (6) Περνάμε διαδοχικά από τον δρομόσκο που οδηγεί στη θέση "Κοιμητήρια", από το συγκρότημα των εργατικών κατοικιών, από τον κατηφορικό δρόμο που οδηγεί στην Παναγούδα, και στα 6,7 χλμ ακριβώς βρισκόμαστε μπροστά σε μια βασική διασταύρωση. Προς τα αριστερά ο δρόμος οδηγεί προς την τοποθεσία "Σκουριές" και καταλήγει στο ασφάλτινο οδικό δίκτυο, που συνδέει τη Μ.

Παναγία με το Παλαιοχώρι. Εμείς παίρνουμε κατεύθυνση προς τα δεξιά (ΝΑ). Μετά από 300 περίπου μέτρα, στα 7,0 χλμ. ακριβώς, βρισκόμαστε μπροστά σε μια νέα καθοικιστική διασταύρωση. Στην ευθεία του το οδικό δίκτυο οδηγεί προς το ιδιωτικό (μοναστηριακό) δασικό συγκρότημα του Κάκαβου και το δημόσιο δάσος Γοματίου. Στα αριστερά (Ανατολικά) κατηφορίζει προς το Φαράγγι του Ασπρόλακκου, που είναι ο προορισμός μας. Το οδόστρωμα είναι αξιόπιστο, το χώμα αναψιμειγμένο με χαλίκια, όσο κι αν βρέξει, δεν λασπώνει. Αναρριθμήτα αγριολούλουδα γεμίζουν τα πρανή του δρόμου, ανάμεσά τους πολλές μικρές ορχιδέες.

Στα 8,6 χλμ. συνεχίζουμε προς τα δεξιά (ο δευτερεύων δρόμος στα αριστερά καταλήγει μετά από λόγο σε αδιέξοδο). Συναντάμε τα πρώτα μεγάλα δέντρα φιλλύρας, μικρά ωνάκια αυλακώνουν συνεχώς το δρόμο, οι πρόσφατες μιγάλες βροχές έχουν προκαλέσει αρκετές κατολισθήσεις.

Στα 9,5 χλμ. συναντάμε μικρό, ιδιωτικό εκκλησάκι. Ήδη ανάμεσα από τα κλαδιά των τεράστιων δέντρων της οξυάς, διακρίνονται απέναντί μας οι ΒΑ κατάφυτες πλαγιές του

(5) Οι συνεχείς αναφορές σε χιλιομετρικές αποστάσεις και προσανατολισμούς είναι οπωσδήποτε εις βάρος της γλαφυρότητας της περιγραφής, τις θεωρούμε ωστόσο απαραίτητες ώστε το κείμενο να έχει χρηστική αξία για τους περιηγητές - αναγνώστες μας.

(6) Τους χειμερινούς και πρώτους ανοιξιάτικους μήνες η πρόσβαση είναι δυνατή μόνον με 4Χ4.

ΔΑΣΗ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ - ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Ο μικρός, όμορφος καταρράκτης που σχηματίζεται την χειμερινή περίοδο στα τελευταία σπίτια της Μ. Παναγίας.

φαραγγιού. Είναι τόσο πυκνή η βλάστηση, που οι πλαγιές μιούνται με συμπαγείς, καταπράσινες επιφάνειες. Αν και βρισκόμαστε σε υψόμετρο μόλις 400 μ., εξακολουθούμε να συναντάμε τεράστιες οξυνές, κάτι που είναι αδύνατο να συμβεί στα δασικά οικοσυστήματα της Β. Ελλάδος όπου, ως γνωστόν, σ' αυτά τα χαμηλά υψόμετρα επικρατούν διαφορετικά δασοπονικά είδη, όπως ο γαύρος και η δρυς. Λίγο πιο κάτω, στα 15 χλμ., η έκπληξή μας μεγαλώνει ακόμη περισσότερο. Σε υψόμετρο 140 περίπου μέτρων κι ενώ βρισκόμαστε σχεδόν στο επίπεδο του ρέματος, συνεχίζουν ανάμεσα στα πλατάνια, να εμφανίζονται μεμονωμένα δέντρα οξυάς! Είναι κάτι που δεν το έχουμε ξανασυναντήσει. Το περιβάλλον ολόγυρα είναι υπέροχο. Τεράστιες κλιματίδες κρέμονται από τα κλαδιά ενώ οι κινούμενες περιζώνουν αυστητικά τους κορμούς των δέντρων. Πλατάνια, καυτανιές, φλαμούριες και γαύροι συμπληρώνουν με την παρουσία τους αυτή τη συνολική εικόνα της ζούγκλας στο Φαράγγι του Αυπρόλακου. Είναι ένα τοπίο ξεχωριστής ομορφιάς, που θα αμφιβάλλαμε απόλυτα για την ύπαρξή του στην Χαλκιδική, αν δεν το είχαμε ολοζώντανο μπροστά μας.

Στα 16,5 χλμ. ακριβώς κι ενώ το υψόμετρο είναι 120 μ., φτάνουμε μπροστά στην κοίτη του ρέματος.

Η δοή του αυτή την εποχή είναι ακόμη έντονη, η διάσχισή του είναι απαγορευτική σε συμβατικά αυτοκίνητα (7).

Κι ενώ ετοιμαζόμαστε να περάσουμε στην αντικρινή όχθη του ρέματος, ένας μικρούλης κάντορας πετάγεται ξαφνικά μερικά μέτρα μπροστά μας και κρύβεται σ' έναν θάμνο. Βγαίνει η Άννα με την φωτογραφική της μπχανή και περιμένει. Κάποια στιγμή ξαναβγαίνει το ζωάκι από το θάμνο, τρέχει με όλη του τη δύναμη και χάνεται οριστικά. Στο ένα και μοναδικό δευτερόλεπτο που έχει στη διάθεσή της η Άννα τον φωτογραφίζει πάνω στην κίνηση, η φωτογραφία του παραμένει στο αρχείο μας σαν μια φευγαλέα σκιά. Τέσσερις φορές από τότε περάσαμε από το ρέμα, ο κάντορας όμως δεν ξαναφάνηκε ποτέ.

Μετά το ρέμα το τοπίο μεταβάλλεται εντελώς. Το φαράγγι δίνει τη θέση του σε επίπεδη έκταση, ο δρόμος συνεχίζει για λίγο παράλληλα με το ρέμα, διαυχίζει ένα εκπληκτικό σε έκταση πλατανόδαυος και μετά από 2 χιλιόμετρα καταλήγει στην άσφαλτο που οδηγεί στην Ιερισσό.

Αναρίθμητες μικρές ορχιδέες και άφθονα άλλα αγριολούλουδα, καλύπτουν την περίοδο της Άνοιξης και τους πρώτους καλοκαιρινούς μήνες τα δάση της Μ. Παναγίας.

Οι δασωμένες πλαγιές του Φαραγγιού του Ασπρόλακκου σε όλη τους τη μεγαλοπρέπεια.

Στρέφουμε για λίγο πίσω τα βλέμματά μας αγκαλιάζοντας τα βουνά και τη διαδρομή των 20 περίπου χιλιομέτρων με τις τόσες πολλές διαφορετικές εικόνες, που είναι αδύνατον να υποψιαστεί κανείς, αν κινείται μόνον στις αυσφάλτινες οδικές αρτηρίες της Χαλκιδικής.

ΦΑΡΑΓΓΙ ΑΣΠΡΟΛΑΚΚΟΥ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΒΟΡΕΙΑ

Mετά την Αρναία φτάνουμε στο Παλαιοχώρι (75 χλμ. από Θευσαλονίκη). Από το σημείο της διασταύρωσης προς Μ. Παναγία και με κατεύθυνση πρός Στάγειρα, υπολογίζουμε 9,8 χλμ. ακριβώς και ανηφορίζουμε δεξιά σε χωματόδρομο. Περνάμε φυτείες μικρών ελάτων και αριτεροά στα 500 μ. το εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου. Στα 900 μ. ακριβώς συναντάμε **καθοριστική διασταύρωση**. Προς τα αριτερά οδηγεί στον Άγιο Γεώργιο σε μια έξοχη περιοχή με τεράστια δάση οξυάς, ρέματα, θέα προς το φαράγγι και τοποθεισές υλοτόμησης. Όλες οι διαδρομές καταλήγουν σε αδιέξοδα η περιπλάνηση όμως

είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα.

Στρίβουμε δεξιά από την διασταύρωση και μπαίνουμε στο δασικό δίκτυο που οδηγεί στο Φαράγγι. Τα γενικά χαρακτηριστικά και αυτής της διάσχισης είναι ίδια με της προηγούμενης, αλλάζουν όμως οι οπτικές γωνίες θέας του Φαραγγιού. Τα συνοπτικά στοιχεία της διαδρομής (με αφετηρία την αρχική διασταύρωση από την αριστερά προς την χωμάτινη στροφή) είναι τα εξής:

6,7 χλμ. Συναντάμε το ρέμα (το καλοκαίρι η διάσχιση είναι δυνατή, τον χειμώνα μόνον με 4Χ4.) Αμέσως μετά στρίβουμε αριτερά (Ν-ΝΑ) γιατί προς τα δεξιά ο δρόμος οδηγεί σε αδιέξοδο.

7,6 χλμ. Συνεχίζουμε ευθεία (Α-ΝΑ), γιατί προς τα δεξιά ο δρόμος ανηφορίζει προς Μ. Παναγία.

11,7 χλμ. Ξανασυναντάμε το ρέμα.

12,7 χλμ. Νέα διάσχιση δευτερεύοντος ρέματος. Μετά συναντάμε το γνωστό μας από την προηγούμενη διαδρομή πλατανόδασος και συνεχίζουμε για αύστηλο.

Το σύνολο της διαδρομής είναι 17,5 χλμ.

(7) Τους θερινούς μήνες η ροή χαμηλώνει σημαντικά και, αν σταθμίσει κανείς με προσοχή τις συνθήκες, είναι δυνατόν να διέλθει την, πλάτους 4 περίπου μέτρων, κοίτη του ρέματος.

ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΜΑΤΙΟΥ - Μ.ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Mετά την εκκλησία του Γοματίου παίρνουμε τον χωμάτινο δρόμο προς Μ.Παναγία με κατεύθυνση Β-ΒΑ.

Στα 3,1 χλμ. ακριβώς ανηφορίζουμε δεξιά εναν δύσβατο δρόμο (μόνον 4Χ4). Μετά από 1,1 χλμ. φτάνουμε σε δίστρατο, ο αριστερός δρόμος οδηγεί προς τα Β. ενώ ο δεξιός προς Ν-ΝΑ. Μηδενίζουμε το οδόμετρο και στρίβουμε δεξιά. Οδόντρωμα αψογο, κλίνεις ή πιες, πλαγιές κατάφυτες με κουμαριές, ρείκια, φιλλύρες και αργύτερα μεγάλες βαλανιδιές και οξύες. **2,5 χλμ.** μικρό ρέμα, σημεία απόλυτα υκιερά με πλατάνια, καυτανιές, αγριοφουντουκιές.

6,4 χλμ. βρισκόμαστε σε βασική διασταύρωση, που είναι το κύριο δασικό δίκτυο που διασχίζει τα δάση της Μ.Παναγίας και προς μεν τα ΒΔ περνάει πάνω από την Μ. Παναγία και καταλήγει στην άσφαλτο προς Πολαιοχώρι, ενώ προς τα ΝΑ καταλήγει στην άσφαλ-

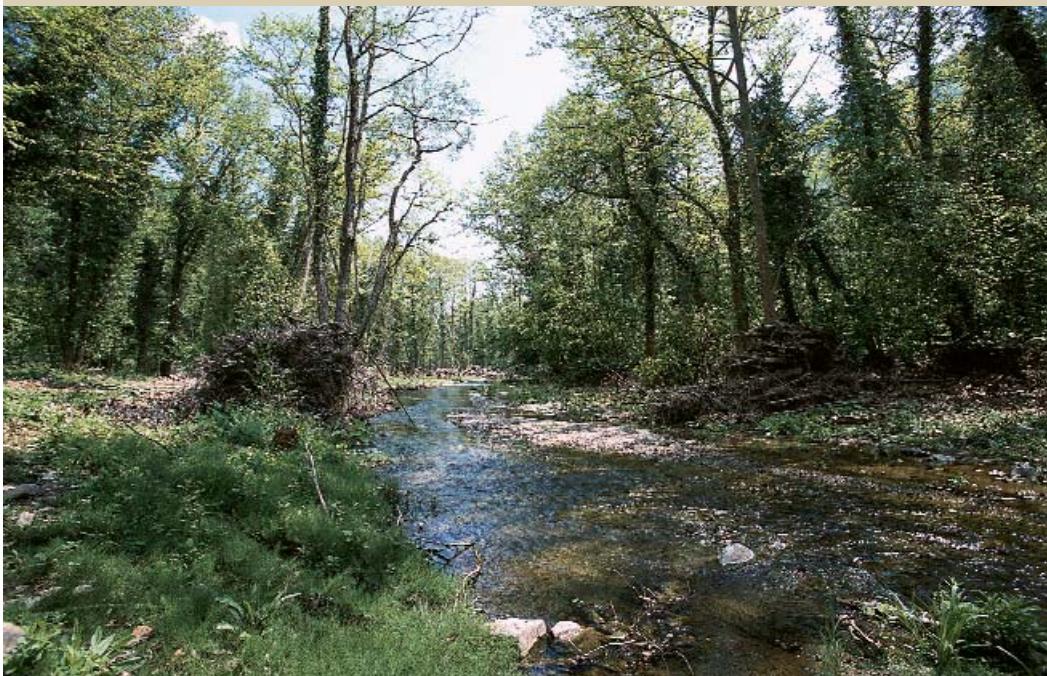
το ανάμεσα στο Γομάτι και την Ιερισσό.

Αν πάρει κανείς ΒΔ κατεύθυνση (αριστερά) θα βρεθεί ανάμεσα σε δάση οξυάς και απέραντα δρυοδάμη, με πανύψηλα δέντρα δρυός, που μερικά είναι υπεραιωνόβια, αλληθινά μνημεία της φύσης. Έχει κανείς την δυνατότητα μετά από 7 περίπου χλμ. να κατηφορίσει αριστερά προς ΜΕΤΕΡΙΖΙΑ - ΣΤΑΥΡΟΥΔΙ (οπότε θα ξαναβρεθεί στον δρόμο Γοματίου - Μ.Παναγίας) ή να συνεχίσει στην ευθεία οπότε θα καταλήξει πάνω από την Μ.Παναγία.

Αν πάλι κάποιος πάρει την ΝΑ κατεύθυνση (δεξιά) θα βρεθεί μετά από 16,5 χλμ. στην άσφαλτο Ιερισσού - Γοματίου, έχοντας διασχίσει απέραντες εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση (κυρίως κουμαριές και νεαρές βαλανιδιές) που οφείλεται στη φυσική αναγέννηση μετά την τεράστια φωτιά που κατέκαψε αυτή την περιοχή την περασμένη δεκαετία.

Θα ήταν ίως πολύ κονρατικό να προσπαθήσουμε να σας περιγράψουμε και να σας απαριθμήσουμε με λεπτομέρειες όλα όσα

**Το ρέμα του Ασπρόλακκου μέσα στο πλατανόδασος στην αρχή του φαραγγιού, δυο μόλις χιλιόμετρα πάνω από την άσφαλτο που οδηγεί στην Ιερισσό. (Κάτω)
Με μέριμνα του Δασαρχείου Αρναίας κάθε καλοκαίρι γίνεται συστηματική υλοτόμηση δρυός και οξυάς στα δάση της Μ. Παναγίας και του Γοματίου. (Δεξιά)**

συναντά κανείς στην δασική περιοχή της Μ. Παναγίας, που βέβαια εκπείνεται και προς τα δυτικά, εκεί όπου δημιουργείται (με πρόγραμμα LEADER) μονάδα με Σχολή Ιππασίας, σε οπιμείο με έξοχη θέα προς τον Αθώ. Σε σας εναπόκειται, αγαπητοί μας φίλοι, εκτός από τις θαυμάσιες παραλίες, να εξερευνήσετε την καταπληκτική αυτή δασική περιοχή με τα τόσα πολλά μοναδικά χαρακτηριστικά φυσικού περιβάλλοντος.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (03720)

ΔΗΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ: 31000, FAX 31777
ΔΗΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: 32150 FAX 21103
ΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΦΥΛΑΞΗ: 31751-3
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ: 31308

ΑΠΟΣΤΑΣΗ:

Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ - ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ: 80 ΧΛΜ

Θα μπορούσαν να είναι εικόνες από την οροσειρά της Ροδόπης, είναι όμως ένα τμήμα του δάσους οξιάς πάνω από την Μ. Παναγία.

Αθέατες διαδρομές εξαιρετικά γραφικές θα συναντήσει ο περιηγητής των δασών της Μ. Παναγίας. (Δεξιά)

Ενχαριστούμε θερμά:

Τον Δήμαρχο Παναγίας **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΡΟΥΓΚΑ**, για την προθυμότατη και αμέριστη στήριξη του άρθρου.

Τον **Γιάννη Τσιπινιά** και τη **Σμαρώ** για τη θερμή φιλοξενία και τις αξέχαστες στιγμές στον ξενώνα "ANATOLI".

Τον **Δημήτρη Μάλαμα**, που πάντα ήταν πρόθυμος να μας δώσει πολύτιμες πληροφορίες και στοιχεία.

Τον Φωτογράφο **Βασίλη Δουύκα**, για την διάθεση του φωτογραφικού του αρχείου.

Τον **Στέργιο Καραστέργιο** για τις πολύτιμες βοήθειές του.

Τέλος, κάθε άνθρωπο στον Δήμο Παναγίας - και είναι πολλοί αυτοί -, που με κάθε τρόπο βοήθησαν στη δημιουργία αυτού του άρθρου.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ

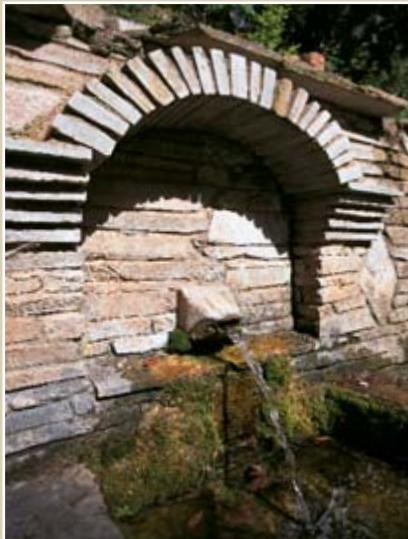
- 20ήμερο πανηγύρι με πολιτιστικές εκδηλώσεις προς τιμήν της Θεοτόκου.
- Παραδοσιακό "κουρμπάνι", 8 Σεπτεμβρίου στην Παναγούδα, 2 Μαΐου στον Αγ. Αθανάσιο.
- 23 Απριλίου στην τοποθεσία "Βρυσούδα" αναβιώνει το παλιό Νυφοπάζαρο με παραδοσιακά εδέσματα.

ΑΛΛΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Πολιτιστικός Σύλλογος, Πνευματικό κέντρο, Χορωδία, Φιλαρμονική, Χορευτικό, εκκλησιαστικό κέντρο το "Αρχονταρίκι", δανειστική βιβλιοθήκη, Σύλλογος Γυναικών, θεατρικό τμήμα, σχολή αγιογραφίας, παραδοσιακή ταπητουργία.

ΓΟΜΑΤΙ

- Καύση Ιούδα το Πάσχα.
- Παραδοσιακό κουρμπάνι, στις 9 Μαρτίου

Δροσερό βουνίσιο νερό στην πέτρινη βρύση του Δασαρχείου Αρναίας ανάμεσα στο Γομάτι και στη Μ. Παναγία. (Επάνω Αριστερά) Το ωραίο πέτρινο δίτοξο γεφυράκι μεταξύ Γοματίου και Μ. Παναγίας. (Επάνω Δεξιά)
Ένα από τα δεκάδες τρυγόνια που ζουν την θερινή περίοδο στην περιοχή Γοματίου.

των 40 Μαρτύρων και στις 20 Ιουλίου του Προφητηλία.

♦Γιορτή Αγ. Γεωργίου την Πρωτομαγιά όπου προσφέρεται στους παρευρισκόμενους των ουρέων και γάλα.

ΠΥΡΓΑΛΙΚΙΑ

♦Παραδοσιακό κουρμπάνι με γίδα βραυτή και κριθαράκι στις 8 Αυγούστου (Γέννηση Θεοτόκου).

♦Προσκύνημα εικόνας Παναγίας Καυτρέλας από την Μ. Ασία.

ΔΙΑΜΟΝΗ

Μ. ΠΑΝΑΓΙΑ (03720)

ΞΕΝΩΝΑΣ "ΑΝΑΤΟΛΗ": 31649, 31615

ΠΥΡΓΑΛΙΚΙΑ (03720)

ΠΑΝΟΡΑΜΑ: 93230

ΕΛΕΝΑ: 93201

ΚΑΤΕΡΙΝΑ: 93111

3ο ΓΥΑΛΑΚΙ(03720)

ΠΑΡΙΣΣΗΣ Π. 93333

ΔΕΒΕΑΙΚΙ (03770)

Α. Πύργος 23841

Δουράκη Θεοδώρα 23804-5

Θεοδοσίου Μιχαήλ 23815

Μοσχοπούλου Ελένη 23809

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ

ΚΑΒΟΣ: 93221, 93325

ΚΡΗΤΙΚΟΣ: 93358, 93291

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ν. 93360

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Χριστίνα Μέγα, "ΑΡΑΒΕΝΙΚΑΙΑ, ΡΕΒΕΝΙΚΙΑ, ΜΕΓ. ΠΑΝΑΓΙΑ", Χαλκιδική 2002.

2. Α. Παπαγιάννη, Γ. Καραβασιλικού, "ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ", εκδ. "ΔΙΑ ΒΙΟΥ", Θεσ/νίκη 2001

3. Ι. Α. Παπάγγελου, "ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ", εκδ. Μαλλιάρης - Παιδεία.

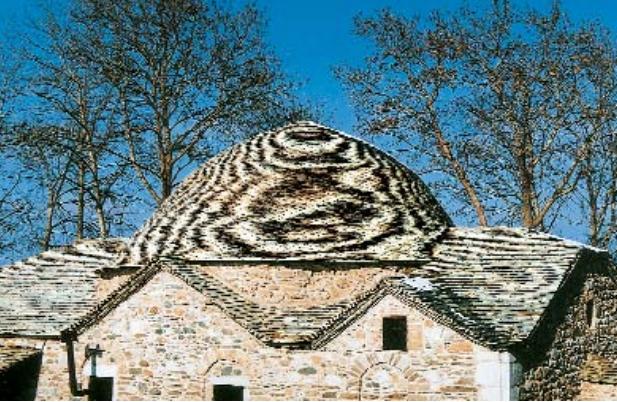
4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ, Τεύχος 18, Φθινόπωρο 2000.

5. ΠΛΗΡ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ από Δήμο Παναγίας.

Η γνώση, η 20ετης εμπειρία μας, το πάθος και η αγάπη για την εξειδικευμένη δουλειά που κάνουμε, μας καθιέρωσαν στον χώρο.

- ♦Αναστηλώσεις ναών, μνημείων και παραδοσιακών κτιρίων.
- ♦Ειδικές εργασίες στερεώσεων.
- ♦Τσιμεντένσεις, ενέματα.
- ♦Παραδοσιακές ξυλοκατασκευές.
- ♦Αμμοβολές, αρμολογήματα

ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΙΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ

Κ ΤΕΧΝΙΚΗ : APNAIA T.K 63074 ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ
ΑΣΤΕΡΙΟΣ Θ. ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ Τεχν. Πολιτικός Μηχανικός - Ε.ΔΕ
ΘΕΟΔΟΣΗΣ Α. ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ Πολιτικός Μηχανικός με εξειδίκευση στις αναστηλώσεις
τηλ. 0372/ 022558 FAX 0372/022531-KINHTO 0944/ 364916, 0946/ 008760